

A szenvedőt elbukni látva:
 Általviszem egy szebb világba,
 Hová csupán a hit vezérel,
 Nagy éjszakát beszórva fénynyel;
 Hol földi léte szenvedését
 Lerázva: várhat égi békét
 S a földi jó elébe téve.
 Vár rája hű küzdelme bére.
 S utólszor dobbanó szívében
 Hitével, míg pihenni mégyen:
 Megnyílt egekbe lát szemével
 S kibékül a végtelen éjjel.
 A munka nem szűnő zajában
 A mig tüleksenek s kufáran
 Halomra gyűjtnek földi jókat,
 Amely csupán egy percnyi jót ad
 S az élvek árán kárhozatba
 Visz, lelki kincsünk veszni hagyva:
 A gazdag ifjut én vezérlem,
 Hogy jobbulás útjára térjen
 S szétosztva kincsét: a szegénynyel
 Egy sorba jusson és erénynyel
 Szerezze meg a lélek üdvét;
 Melynek jutalma: az öröklét.
 Nem földi ország, melyre vágyom,
 Drágább nekem lélekvilágom
 S a vak gyűlölség, hogyha támad:
 Védellezőm csak a bocsánat.
 Az érdemet, hol eltapossák:
 Oltalmam: az alázatosság
 S ahol megáll a véges elme:
 Megnyugtatóm az Úr kegyelme!...

Igy szólva, visszatért helyére
 És látomásom véget ére
 Körültem újra csend honol
 Ki szót emelne: nincs sehoh
 S mik még imént dühvel csatáztak
 Állványikon szép renddel álltak
 Hosszu sorokban könyveim,
 Őrizve sok gyötrelmeim...
 Elüzve lelkemből az éjt,
 A «Könyvek könyve» még beszélt.

A modern ember érzésébe sok szál szövődik, mely régen még nem volt megsodorva. Új perspektívák nyíltak meg neki, melyek gyakran csak szinpadí falak, csak kortinák, fantasztikus családoktól s vizionáriusoktól megfestve. Az élet egy sokkal gazdagabb, mélyebb valóságba állítja az embert most, mint régen, mert amit előbb nem ismertünk, az most élénk tárult; de azonkívül az életnek tempója is megváltozott; élénkebb, frissebb, rohamosabb lett. A modern élet szinpompája, a tendenciák harca, a reklám megtevésztő zsvaja megzavarja ítéletében s érzésében az embert. A világos látás nem az új gondolatok hajnalhasadásának jellege. A tisztulási folyamat már a csendes nyugalomnak, a békés időnek munkája. Addig pedig szenvedélyesség, lelkesülés, tüzes nyelvek s impresszió járják. Az emberek még nem látnak, csak a lökést érzik.

PROHÁSZKA OTTOKÁR

Két balkézre való keztyű nem egy pár keztyű. Két-két féligazság együtt véve sem igazság. *

Csak egy út vezet a mennybe: a Golgota. Aki más úton akar bejutni, nyomorult csempész.

MULTATULI

MAGYAR HÁZ — IRTA HALIS ISTVÁN

NÉHÁNY év előtt a régi parasztházakat vizsgáltuk Kanizsa városában a balatoni múzeum titkárával. A jellegzetes magyar házakat szándékozunk legalább fényképben megőrizni. Mert ezek a régi épületek már tűnőfélben vannak. Pár év múlva nyomuk sem lesz.

A Petőfi-uton találtunk egyet. Kettős nagy udvara van. Az utcáról két kapu vezet be: egyik a gazdasági udvarba, másik a lakóház udvarára. Maga a ház kicsiny. Teteje zsuppal fődött, gerendás szobáinak földes az alja.

A kis ház előtt az udvarban akkora eperfa áll, amilyen nagy talán nincsen sehoh. Az utca felől parányi virágos kert. Most lécs a kerítése, de gyermekkoromban még palánkkal volt kerítve.

Andri György uram háza ez.

Andriék a legrégebb «pógár»-család Kanizsán. A kanizsai lakosokat valamikor így különböztették meg: «Ez búger (= Burger), ez meg pógár.» A búger német volt és mesterember, a pógár pedig magyar és «gazda-ember». A történeti adatok szerint az Andri-család már négyszáz esztendőnél régebben lakik e városban s a még meglevők közt az egyedüli, mely a török basák uralkodását is végig élte.

Különben pedig a béna Vlahinyáné (kinek minden tagját megbénította a vénség, csupán a nyelve tartotta meg régi erejét) azt mesélte, hogy valamikor réges-régen az Andriak «igen nyakas pogányok voltak».

Az Andri-ház elüt minden formától, melyet eddig láttunk. Sokat gondolkozunk jellegén, de hiába.

Befordulunk hát a gazdához, hátha utbagazít.

Nálunk a régi polgárok züllenek. Nyomja őket a megváltozott élet, sőt amióta a sok «gyüttment» (kik nem a földjük után élnek, mint más becsületes ember) kiszorította őket a városi képviselő-testületből, azóta már a polgármester ur se barátokozik velük.

Andri György maga is kivesző alak már. Nyolcvannégy éves, de a haja meg a bajsza tömött és alig szürkül. Nyáron gatyában jár, télen hosszú bundában. Fején báránybórsipkát visel az év minden szakában. Alakja magas, erőteljes. Kissé tokás arcán önbizalom ömlik el, de hányivetiségnek vagy tolazkodásnak nyoma sincs nála.

Az ember rögtön tisztában van azzal, hogy igazi faj-magyarral áll szemben.

Egyszeriben megérti mit akarunk. Szívesen megmutogat mindent. A nagy telek két részre van elkerítve: egyikben a ház áll, másikban a gazdasági épületek: egy istálló, meg egy szénáspajta. A gazdasági épületeknek hátat fordít a lakóház. A házban az első szoba a vendégház. (Az utca felé néző két ablakkal.) Közül van a konyha. Azután jön a rendes lakószoba. Nyitott folyosóról nyílik valamennyi ajtó.

Kérdezem György bátyánkat:

— Tudja-e, ki építette a házat?

— Hogyne tudnám! Az öregapám építette, amikor megházasodott. Szépapám adta neki ezt a három holdból álló telket. Egy harmadát

udvarnak hagyták, a többi megmaradt belső-ségnek.

E tökéletes fölvilágosítás után azt kérdeztem:

— Mikor történt a ház építése?

György bátyánk megfelelt erre is.

— Had lám, hány esztendeje is lehet? Az öregapám akkor halt meg, mikor én tiz esztendő voltam. Annak most hetvennégy esztendeje. Házasságban élt az öreg negyvenkilenc esztendeig, mert emlékezem, hogy egy esztendő mulva arany-vendégséget akart tartani.

— Akkor százhuszonhárom éve áll a ház — szóltam közbe. (Könnyű volt az adatokból kiszámítani.)

— Annyi lesz! — erősítette Gyuri bácsi.

Én pedig tovább tudakolóztam. Hátha egyebekre is utbaigazítást nyerhetnénk? Hisz a magyar paraszt értelmessége bámulatos. Egyenest azt kérdeztem:

— Tudja-e mi az oka, hogy a gazdasági épületeknek hátat fordít a lakóház?

A gazda egyszeriben megmondta, ami fölöttünk annyi törtük a fejünket hasztalanul. Azt felelte:

— Mert másképp a cselédek betátogatnának az ember szájába!

Imhol az építkezés nyitja! A ház jellegében a jómódu polgár büszkesége nyilvánul; a magyar parasztnak veleszületett keleti dölyfössége.

Miután pedig ittunk pár pohárral «abból az áldott termésből, amikor még nem volt fillokszera», eljöttünk Gyuri bátyánktól, illendően kezét fogván vele és megköszönvén szívességét.

De az én gondolataim ezután is föl-fölkeresték Andri György alakját.

A mult napokban valami hivatalos dologban hozzám jött Andri Györgynek egyik veje: Sántiván Laci. Kérdezősködtem az ipa felől.

Sántiván bejelentette, hogy Andri György meghalt a nyáron és beszélgetés közben elmondta a Jóska gyerek történetét. Andri Györgynek egy fia volt és négy leánya. A fiu az a bizonyos Jóska gyerek. (Persze «a gyerek» már a negyvenesbe jár.)

Jóska története, mely hozzá tartozik a ház jellegéhez, a következő:

Abban az időben, mikor azt hittük, hogy a magyar nép már annyira művelt, mikép semmire sincs sürgősebb szüksége a polgári iskolánál, Kanizsa városa is épített polgári iskolát.

Azonban a pompás iskola és a jeles tanítók dacára diákok nem igen jelentkeztek. Tehát szép szóval kellett biztatni a családapákat, hogy beirassák csemetéiket. A polgármester elhívatta Andri Györgyöt a városházára és azt mondta neki:

— A Jóska gyereket be kell adni a polgári iskolába! Mert ezt az iskolát a város azért állította, hogy legyen hova járni a gazdaemberek fiainak!

Andri György mindjárt beleegyezett. Azt mondta:

— Ha a polgármester ur úgy gondolja jónak, hát legyen úgy!

Igy került be Jóska a polgári iskolába, hol mindent megtanult, csak azt nem, hogyan kell megélni.

Az osztályok elvégzése után otthon maradt Jóska és várta, hogy most mi lesz? A paraszti dolog már nem állt kezére. Elnézegette, hogyan jönnek egymás után a szép napok és a zivataros idők. Eluntában néha hegedülgetett. Ezt is az iskolába tanulta.

Az apa nem bánta. Tegyen a gyermek, amit akar. Majd csak megél valahogyan.

Hanem a Jóska gyermek egyszer csak tudatára jött, hogy valamit dolgoznia kellene, mert máholnap emberszámba veszik. Szívesen irnokkodott volna, mert elég szépen irt, csak hogy senki se kérte föl rá. Jóska pedig szégyenlette magát kínálgatni.

Végre a nehéz csomót megoldotta Jóska: beállt inasnak a szomszéd csizmadiához. Rövidesen megtanulta a mesterséget, azután elvándorolt szülővárosából. Néha-néha levelet küldött egyik-másik városból (persze mindig kellett neki néhány forint), de haza nem jött.

Több esztendei kóborlás után egyszer csak itthon termett a Jóska gyerek. Házasodni akart és kérte szülői beleegyezését.

— Hát jól van! Hiszen magadnak házasodol! — egyezett bele az apa.

Igen ám, de ekkor meg azzal állott elő Jóska, hogy a menyasszonya luteránus.

Erre a vallomásra Andri György összehuzta ugyan bozontos szemöldökét, de egyébként a magyar paraszt szokásos nyugodtságával felelte:

— Hát akkor nem egyezem bele a házasságba! Még csak az kellene, hogy olyan személy keveredjék a családba!

Jóska tudta, hogy az apa szava meg nem mäsítható. Látszólag megnyugodott. Másnap reggel azonban megint odaállott apja elé, kezét csókolt neki és elbucuzott. Ujra vándoruttra ment.

Néhány hónap mulva levél jött Pozsonyból Andri Györgynek. A Jóska gyerek megírta, hogy megházasodott. Csak a szülőinek bocsánata hiányzik teljes boldogságához.

A levélre az anya meg a leányok sirtak egy kicsit, — Andri György pedig csupán annyit mondott:

— Azután a Jóska nevét én előttem többet ne említse senki!

A családfő szavának olyan hatalmas volt a háznép fölött, mint a régi pátriárkák idejében. Jóskáról nem esett szó többé.

Elmult vagy tiz év, mikor megint levél érkezett a Jóska gyerektől. Azt írta, hogy az Isten megáldotta két fiuval (egyik a Gyurica nevet viseli) s ezek jövőjéről szeretne gondoskodni. Kéri szülőit, küldjenek háromezer pengőt. Ezért lemond minden jussáról. A pénzt befekteti a mesterségbe, hogy több legyen a jövedelem. Ő maga nem fog haza menni, mert tudja, hogy megvonták tőle a szülői szeretetet, de mégis kéri őket — különösen az anyját — hogy bocsássanak meg neki.

A levél elolvasása után Andri György nyugodtan mondta:

— Egy fillért se adok az ebhitűnek!
Ezzel az apa elintézte a dolgot.

Csakhogy az anya nem adta föl a reményt, bár tudta, hogy az ura nem másítja meg a ki-mondott szót.

Egyik este Andri Györgynek azt mondja a felesége:

— Eladom a házamat (az asszonynak magá-nak is volt egy háza a Magyar-utcában, melyet valamikor az apjától örökölt) és a háromezer forintot kiadom!

Azt nem említette, hogy kinek adja ki.

Andri György uram nagyon meglepődik a függelem-sértés miatt, de azért oda se fordul az asszony felé. Jó darabig hallgat. Végre csak ugy odavetőleg mondja:

— A tied a ház, nincs beleszólásom!

Az apa beszéde mintha beleegyezés volna. Csakhogy az asszony még nem mer cselekedni. Még biztatást vár.

Másnap reggel «az egyesbe» fog a gazda. Kihajt a Gesztenyés szőlőhegyre. Mikor délután hazajön, az asszony reménykedve figyeli az ura arcát. György bátyánk azonban nem szól semmit.

Pista, Andri György egyik unokája, épen a kocsii mellett lábatlankodik és Andri György azt kérdezi unokájától:

— No Pista, eltalálsz-e, mit hoztam?

Pista persze valami nyalánságra gondol és nagy örömmel sorol föl diót, mézet s még egy egész sereg pompás ennivalót. Csakhogy nem találja ki, mit hozott az öregapa. Végre kiszül, hogy az egy pirosfejű gyönyörűséges bor-veréb. (A közönséges verébtől abban különbözik, hogy a himnek feje nem fekete, hanem vörös.)

Az öregapa vidáman meséli a kis madár esetét:

— A hegy alatt nekiröpült ez a bolond kis madár a telefondrótnak. Ugy megütötte a bögyit, hogy nem tudott elröpülni, hanem ott vergődött az uton. Fölvettem hát, hogy el ne tiporják. Holnapra majd megerősödik, akkor eleresztjük. Addig elhoztam neked, Pista!

E közben történt, hogy a Pista meg akarta nézni a madár szárnyát s kezéből egy szem-pillantás alatt kiröppent a veréb. Ráröpült az ősi eperfára. Pista megrémülve fölkiáltott:

— Nini, ott a madár, fogja meg öregpapa!

Pistának szilárd a meggyőződése, hogy öreg-apjának csak egyet fittyenteni kell, vagy pedig azt parancsolni: «Te madár, jössz le a fáról mind-járt!» és a szökevény azonnal engedelmeskedik. Mert az öregapa hatalma végtelen.

Az öregapa nevető szemekkel nézett kárvallott unokájára. Kis darabig mintha tusakodott volna, hogy ne füttyentsen-e, de azután mást gondolt. A pitvarban foglalatoskodó felesége felé pillan-tott és azt mondta:

— Ne bántsuk a szegény madarat, Pista! — Hátha annak is van fia, kien segíteni kell!

Az asszonynak szemeit könybe borítja az öröm. Megérti, hogy a Jóska gyerekek meg van bo-csájtva.

Most már hozzá mer fogni tervének megvaló-sításához. Rövid idő alatt eladja házát és elküldi

póstán a Jóska gyerekeknek a pénzt. Azután pedig átad hatszáz forintot az urának, azt mondván:

— Ez maradt meg a ház árából!

Andri György csöndesen válaszolja:

— Csak tedd el!

A gazda büszkeségét legyőzte ugyan az apai szeretet, de szavát megtartja: nem ejti ki a Jóska gyerek nevét!

Rossz napokból, írta Harsányi Kálmán

Szürkeség

Örökkön buzgó forrás mellett állok
S alig merítek néhanap belőle;
Vad szomjtól úzve förtetek előre,
S merítve, már nem érzek szomjuságot.

Minden nagy érzést megfogam a lelkem
S az aprók mégis főnkre tudják tenni;
Oh költészet, hogy tud a szürke semmi
Ily nagy ur lenni feletted s felettem!

A köd győzelme ez a napsugáron?
Nem, s százszor nem!... a dalnak nincs még vége;
Csak addig nyűg az élet szürkesége,
Míg színét, hangját, rímét eltalálom.

Nyugalom

Nincs redő a homlokomon
S nincs mosolyom,
Nincs agyamban ép gondolat
S gondolkozom.

Szivemben nincs öröm, bánat,
Nem is fámad...
Olyan halott képe van a
Nyugalmának.

Márványsír, kőszir

Belkedben könnybetűkkel van fölírva,
Ki nyugszik mélyén, hűvös márványsírba'.

A szebbik énem, a jobbik, az eszmény,
Kit sírba vitt a másik, bűnbe esvén.

Vesztettem én is; lelkem összeomlott,
Pedig templom volt s büszke tornyot hordott.

S az összeroskadt roppant kőhalomba
Szétzúzva hullt a szép, szelid Madonna.

A pesszimizmus mindenben csak önmítást, öncsalást s mámort lát. Ami az életnek lendületet, meleget, erőt kölcsönöz, az Schopenhauer szerint olyan mint az injekció a súlyos betegnek... Van a világon tövis, van éj, van halál is; de az erdő nem a tövis miatt s az égbolt nem a sötétség miatt s az élet nem a halál miatt van. Van lét s lesz lét... ez az igazság; van lét, van tökéletlen, hiányos, küzdelmes lét; de majd lesz erőteljes, hatalmas, tökéletes lét! Az kezdet, ez vég és cél.

PROHÁSZKA OTTOKÁR